

Welzijnsbezoek 2016

Inhoud

1. Conclusies
2. Wonen en woonomgeving
3. Gezondheid en zorg
4. Sociale contacten en netwerk
5. Actief zijn
6. Mobiliteit
7. Levensonderhoud
8. Leefstijl
9. Verwachte veranderingen

MEE Drechtsteden voerde –evenals voorgaande jaren– in 2016 binnen de gemeente Dordrecht welzijnsbezoeken uit onder ouderen van 75, 80, 85 en 90 jaar. Tijdens dit bezoek voeren vrijwilligers en stagiairs signalerende gesprekken met ouderen waarin ze de zelfredzaamheid (eigen kracht) en de leefsituatie van deze doelgroep langslopen aan de hand van zes onderwerpen: wonen en woonomgeving, gezondheid en zorg, sociale contacten/netwerk, actief zijn, mobiliteit en levensonderhoud. Het Onderzoekcentrum Drechtsteden heeft voor MEE een verslag van de antwoorden van de ouderen, gebaseerd op de welzijnsbezoeken 2016. U leest de resultaten in deze factsheet.

Het welzijnsbezoek is een preventief instrument met als doel het bevorderen en versterken van de eigen kracht van ouderen in Dordrecht. De vragenlijst heeft een signaleringsfunctie. De vragen brengen een gesprek op gang, dat signalen oplevert over de zelfredzaamheid of de ondersteuningsbehoefte (kwetsbaarheid of eenzaamheid) van de oudere. Anderzijds zijn er vragen om voor de ouderen als groep de leefsituatie te kunnen monitoren. In dit onderzoek maken we een onderscheid voor 75-jarigen, 80-jarigen, 85-jarigen en 90-jarigen en drie deelgebieden van Dordrecht (centrum, west en oost).

1 Conclusies

Eigen kracht

Ruim 44% van de ouderen die deelnamen aan het Welzijnsbezoek zijn op geen van de zes benoemde aspecten kwetsbaar.¹ Ze hebben weinig belemmering door beperking/ziekte, kunnen omgaan met onverwachte problemen, zijn financieel zelfredzaam, weten de weg te vinden naar instanties en begrijpen brieven en kunnen formulieren invullen. Ongeveer een vergelijkbare groep participeert actief (neemt zelf initiatief bij tijdsbesteding: 35%) doet aan vrijwilligerswerk (29%) of verleent mantelzorg (16%). Onder de 75-jarigen ligt dit aandeel zo'n 10 procentpunten hoger, onder de 85 en 90-jarigen zo'n 10 procentpunten lager.

De aandachtspunten voor het welzijnsbezoek in 2016 waren:

- Ouderen van 90 jaar (deelname van ongeveer 50 90-jarigen);
- Het signaleren van eenzaamheid (zie paragraaf 4);
- Het stimuleren van vrijwilligerswerk door ouderen (zoals 75-jarigen) (zie paragraaf 5);
- Het stimuleren van onderlinge initiatieven zoals telefooncirkels of gezamenlijk vervoer voor bijvoorbeeld uitstapjes (incidenteel);
- De follow up van het welzijnsbezoek, zoals doorverwijzing ouderenadviseur en formulierenbrigade (bij 25-30% onder de aandacht gebracht)

Kwetsbaarheid

Bijna 56% van de ouderen, die deelnamen aan het Welzijnsbezoek zijn op één of meer van de zes aspecten in het psychisch, het lichamelijk en/of sociaal domein kwetsbaar. Hiervan is één op de vijf op 2 of meer aspecten kwetsbaar. Hun draagkracht, is niet toereikend voor de draaglast. Voldoende zorg- en ondersteuningsvoorzieningen kunnen deze kwetsbaarheid compenseren. Met het Welzijnsbezoek is aan deze groep op maat informatie gegeven of kon doorverwezen worden naar de benodigde ondersteuning. Onder 90-jarigen is de kwetsbaarheid het hoogst hoger. Van hen is 44% op twee of meer aspecten kwetsbaar.

¹ Zie de bijlage voor de definities van eigen kracht en kwetsbaarheid

Informatiebehoefte

Indien gewenst wordt bij het Welzijnsbezoek een "sociale kaart" achtergelaten (359x). Hierin staan de belangrijkste telefoonnummers. Daarnaast is informatie verstrekt over:

- Sociale teams/ouderenadviseurs (149x);
- Formulierenbrigade (118x)
- Wmo (56x);
- Bijzondere bijstand, kwijtscheldingen, huur/zorgtoeslag (43x);
- Wijkaccommodaties (29x);
- Drechtopper/Valys/vervoer 65+ (27x);
- Personenalarmering (13x);
- Maaltijdvoorziening (9x);
- Computercursus (6x).

In tabel 1 hebben we de situatie van de bezochte ouderen tussen 2013 en afgelopen jaar vergeleken. In vergelijking met 2013 zijn woningen vaker voldoende aangepast, zijn minder ouderen belemmerd in gezondheid bij het verplaatsen buitenshuis en heeft een toenemend deel van de ouderen thuis internet. Waarschijnlijk doordat nu ook 90-jarigen bezocht zijn, is het aandeel dat mantelzorg krijgt licht toegenomen.

Tabel 1 Vergelijking 2013-2016 (%)

	2013	2014	2015	2016
wonen				
woning is niet voldoende aangepast	21	21	↓15	15
voorzieningen zijn niet dichtbij	19	21	20	22
woon alleen, heb weinig steun	9	11	11	10
gezondheid				
belemmerd in gezondheid bij verplaatsen buitenshuis	26	23	25	↓18
belemmerd in gezondheid bij persoonlijke verzorging	19	21	16	13
kan niet zonder hulp		4	4	5
meer hulp nodig		4	2	6
contacten				
onvoldoende contact	5	↑10	9	8
krijg mantelzorg (volgens eigen opgave)	11	13	10	14
actief zijn				
voelt zich afhankelijk	5	6	6	5
mobilititeit				
gebruik OV 4x of vaker	8	5	3	5
levensonderhoud				
moet spaargeld uitgeven	8	7	9	11
heeft thuis geen internet	39	37	↓28	29
kan geen e-mail versturen	48	46	45	46

↑ = significante toename t.o.v. vorige meting

↓ = significante afname t.o.v. vorige meting

2 Wonen en woonomgeving

Bijna iedereen beschikt over een woning die voldoet aan de eisen van veiligheid en vindt de woonomgeving voldoende veilig. Wanneer de woning niet voldoet zou die aangepast moeten worden op: douche (27x genoemd), toilet (26x), traplift (24x) en de drempels weg en stoepen verhogen (10x). Om verantwoord in de toekomst in de huidige woning te blijven wonen verwacht men vooral aanpassingen aan het huis te moeten doen (120x genoemd). 60% woont gelijkvloers, 40 % niet. Voor de ouderen is dan thuishulp en/of zorg nodig (85x keer genoemd) of gezondheid (67x).

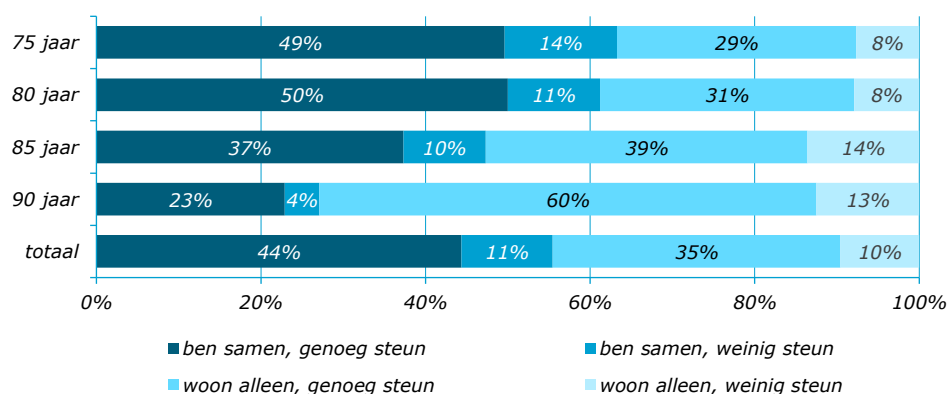
Van de 75- en 80-jarigen woont de helft samen en heeft voldoende steun, van de 90-jarigen woont driekwart alleen, waarvan 60% met voldoende steun.

Figuur 1 In hoeverre is de huidige woning geschikt

Toelichting: Significant meer ouderen uit het centrum vinden de winkels en voorzieningen niet dichtbij.

Figuur 2 Woonsituatie: samen of alleen en voldoende of onvoldoende steun

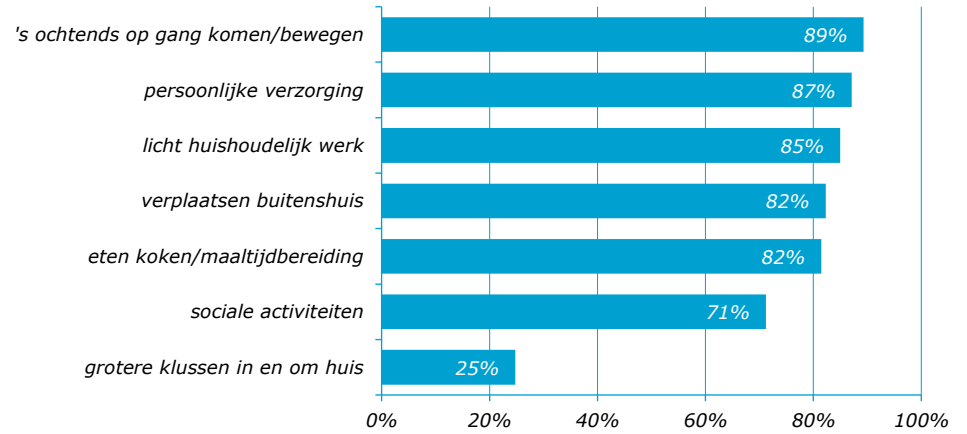

3 Gezondheid en zorg

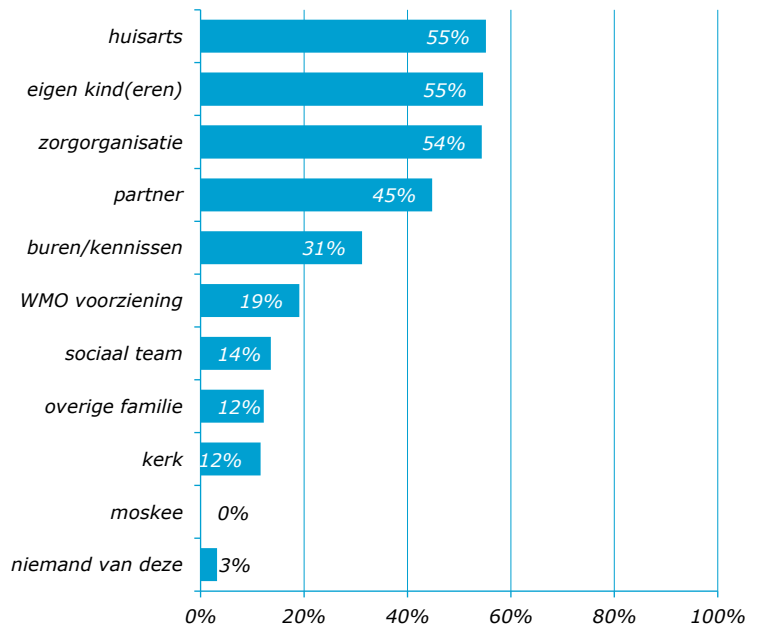
De helft van de ouderen kwalificeert de eigen gezondheid als (zeer) goed. De belangrijkste belemmering bij gezondheid treedt op bij het 's ochtends op gang komen/bewegen en bij de persoonlijke verzorging. Dat geldt voor negen op de tien senioren. Ruim de helft kan een beroep doen op huisarts, kinderen en zorgorganisatie bij ziekte of tegenslag. Acht op de tien 75-jarigen kunnen zich nog zonder hulp redden, bij de 90-jarigen is dat nog maar een vijfde.

Een vijfde van de ouderen wil informatie over ondersteuning, aan 3% is de sociale kaart tijdens de welzijnsbezoeken gegeven of informatie over WMO of Sociaal team. Uiteindelijk is de sociale kaart 359x uitgereikt.

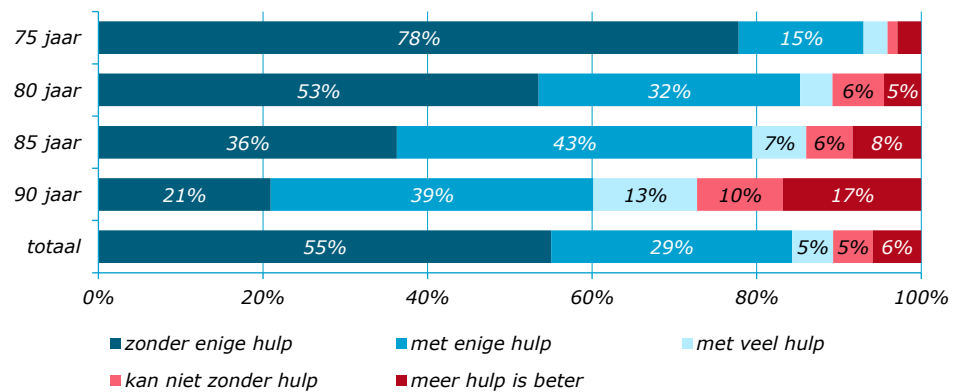
Figuur 3 Ervaart door gezondheid geen belemmeringen bij:

Figuur 4 Kan bij ziekte/tegenslag een beroep doen op:

Figuur 5 Kan met of zonder hulp voor zichzelf zorgen

Toelichting: Significant minder 90 jarigen redden zich zonder enige hulp; significant meer 85 jarigen hebben enige hulp nodig.

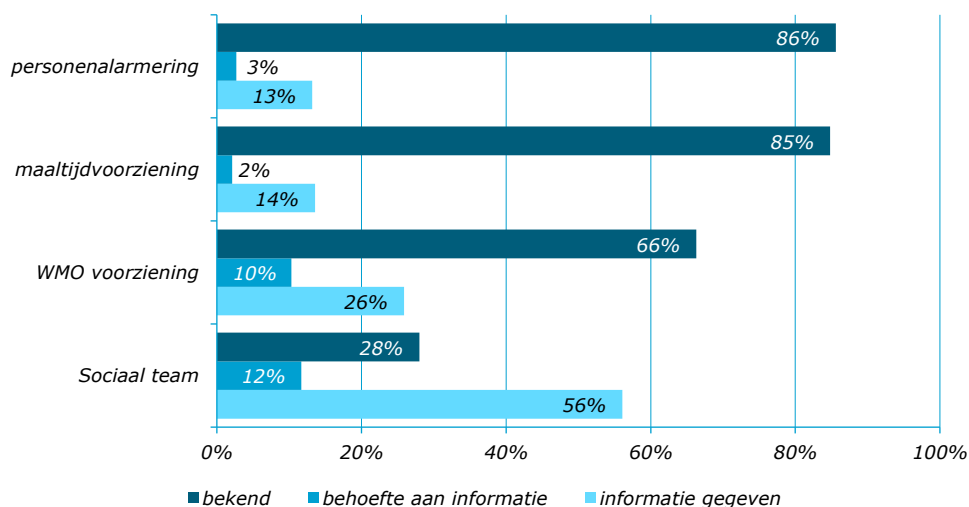
4 Sociale contacten en netwerk

Ruim acht op de tien senioren is bekend met de personenalarmering en de maaltijdvoorziening. Het Sociaal team is met 28% veel minder bekend. De bekendheid is het grootst in het centrum: zeven op de tien senioren kennen het Sociaal team. De behoefte aan informatie was daarom over het Sociaal team het grootst (12%) maar ook over de WMO willen de senioren graag iets horen.

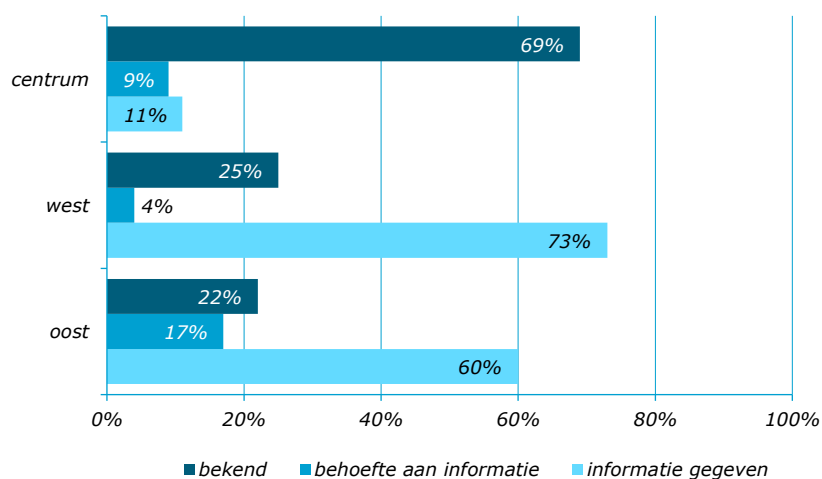
Bijna alle ouderen hebben goed of voldoende contact met kinderen, buren en kennissen, familie en professionele verzorgers. Eén op de tien vindt dit onvoldoende.

Drie kwart van de senioren heeft zich niet eenzaam gevoeld. Een kwart voelt zich wel eens eenzaam, waarvan 3% heel vaak. Van deze senioren hebben vier op de tien de behoefte iets aan die eenzaamheid te doen en wil dat vooral met eigen initiatieven doen (22%).

Figuur 6 Voorzieningen bekend, behoefte aan informatie, informatie gegeven

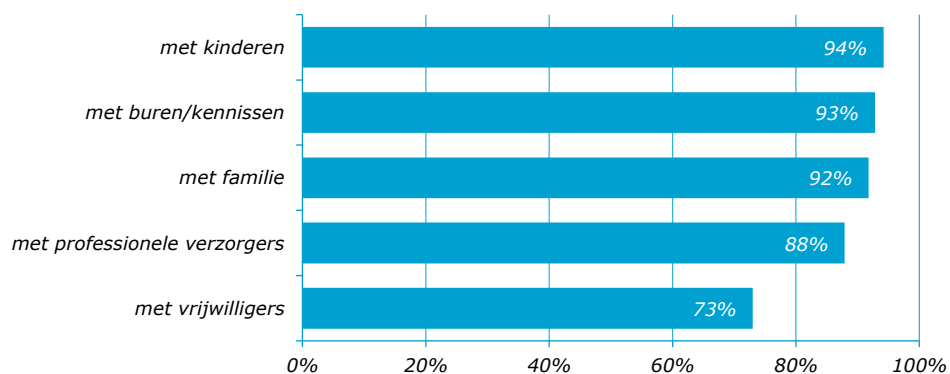

Figuur 7 Bekendheid Sociaal team, behoefte aan informatie, informatie gegeven

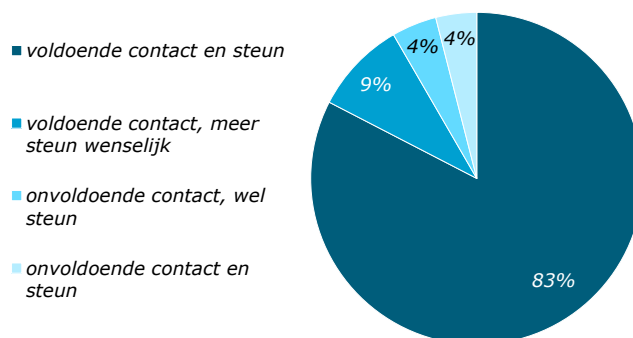

Toelichting: Significant meer mensen in het centrum kennen het Sociaal team.

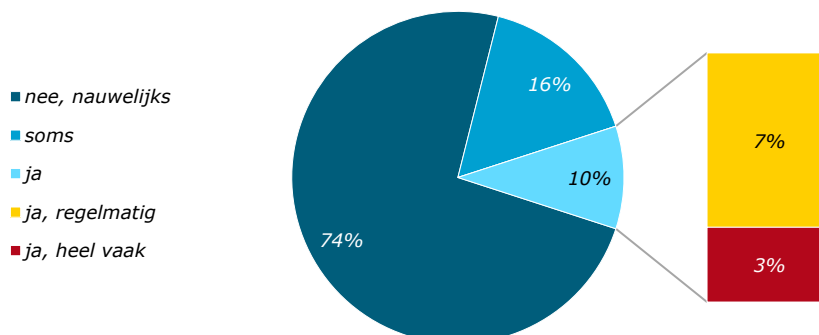
Figuur 8 Tevreden over contacten in de omgeving

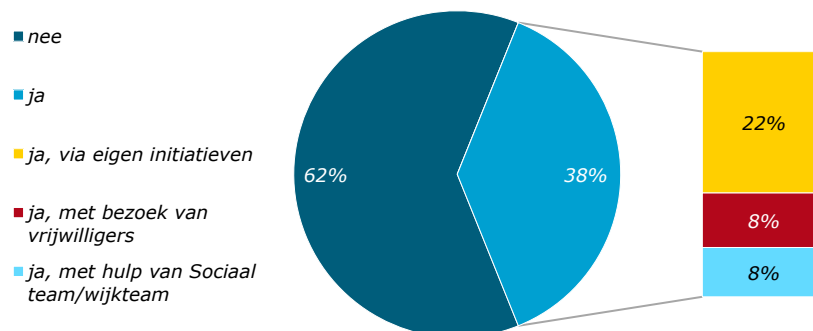
Figuur 9 Tevreden over contacten in de omgeving

Figuur 10 Eenzaam gevoeld

Figuur 11 Behoeft iets aan eenzaamheid te doen

Eenzaamheid

Twaalf vrijwilligers verklaren de oorlog aan eenzaamheid onder ouderen in de Dordtse wijk Crabbefhof. Onder de noemer Wij Crabbefhof helpen zij ouderen met zaken als boodschappen doen of contacten opbouwen. Ook krijgen de vrijwilligers een training om problemen bij ouderen tijdig te herkennen. Het project startte half 2016.

5 Actief zijn

Een zesde van de ouderen geeft mantelzorg en een zesde krijgt mantelzorg. Drie op de tien ouderen doen zelf aan vrijwilligerswerk. Negen van de tien ouderen verwacht niet (meer) aan vrijwilligerswerk te gaan doen. Slechts heel weinig senioren krijgen vrijwilligershulp.

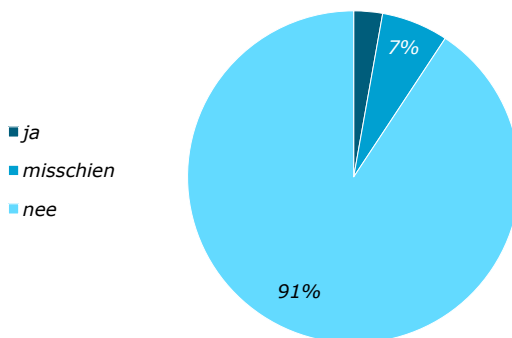
Over het algemeen is men zeer tevreden over de mate waarin men hobby- en thuis activiteiten kan doen en samen iets kan organiseren. Drie kwart van de ouderen kan (bijna) altijd een prettige invulling geven aan de tijd. Bijna iedereen heeft aangegeven hoe ze de vrije tijd doorbrengen. Het gaat bijvoorbeeld om lezen, bewegen (fietsen, wandelen, gymnastiek), tv kijken, puzzelen en spelletje op de ipad, breien, handwerken, of kaarten en vrijwilligerswerk. In alle vier de leeftijdsgroepen is de mate van onafhankelijkheid bij de tijdsbesteding groot, ze nemen zelf initiatief en hebben de regie in handen. Naarmate men ouder wordt, wordt de afhankelijkheid iets groter.

Tabel 2 Actief als vrijwilliger/mantelzorger of ontvanger van ondersteuning (%)

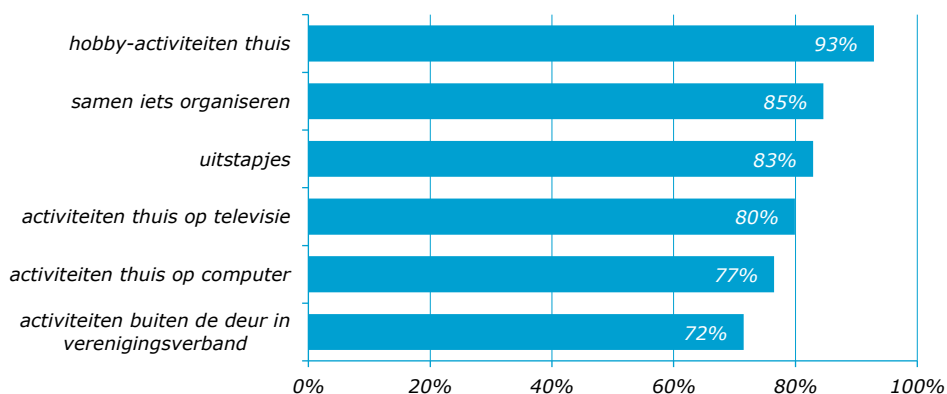
	totaal	75 jaar	80 jaar	85 jaar	90 jaar
geeft mantelzorg	16	20	13	16	10
doet aan vrijwilligerswerk	29	41	28	22	10
krijgt mantelzorg	14	9	16	17	17
krijgt vrijwilligershulp	4	2	3	6	12

Toelichting: Significant meer 75 jarigen doen aan vrijwilligerswerk; significant minder 90 jarigen doen aan vrijwilligerswerk.

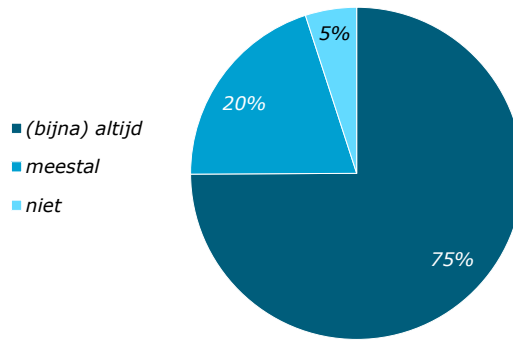
Figuur 12 (Meer) vrijwilligerswerk gaan doen

Figuur 13 Tevredenheid over de mate waarin men actief is

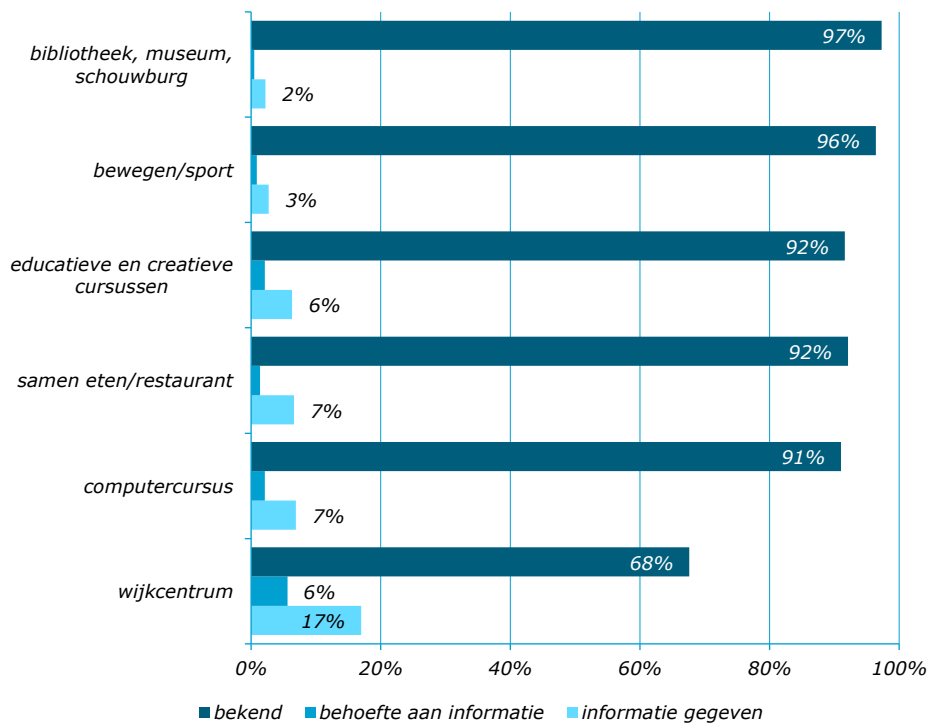

Figuur 14 Kan prettige invulling geven aan de tijd

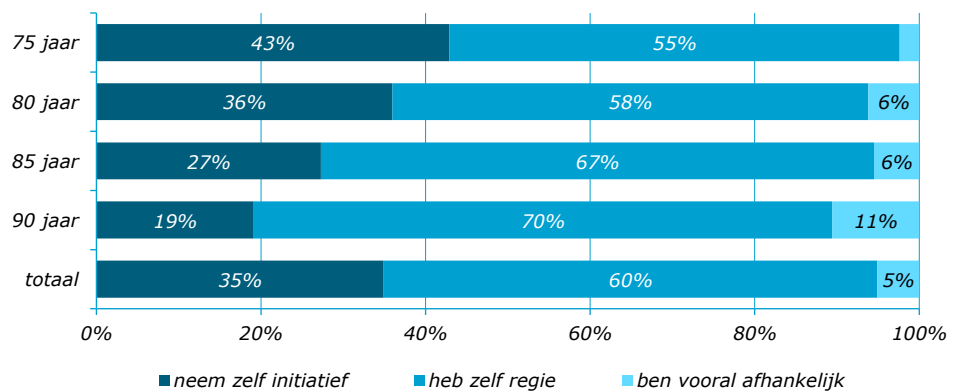

Bijna iedereen kent de bibliotheek, het museum en de schouwburg en de voorzieningen voor bewegen en sport. Het minst bekend is het wijkcentrum met 68%.

Figuur 15 Voorzieningen bekend, behoefte aan informatie, informatie gegeven

Figuur 16 Mate afhankelijkheid bij tijdsbesteding

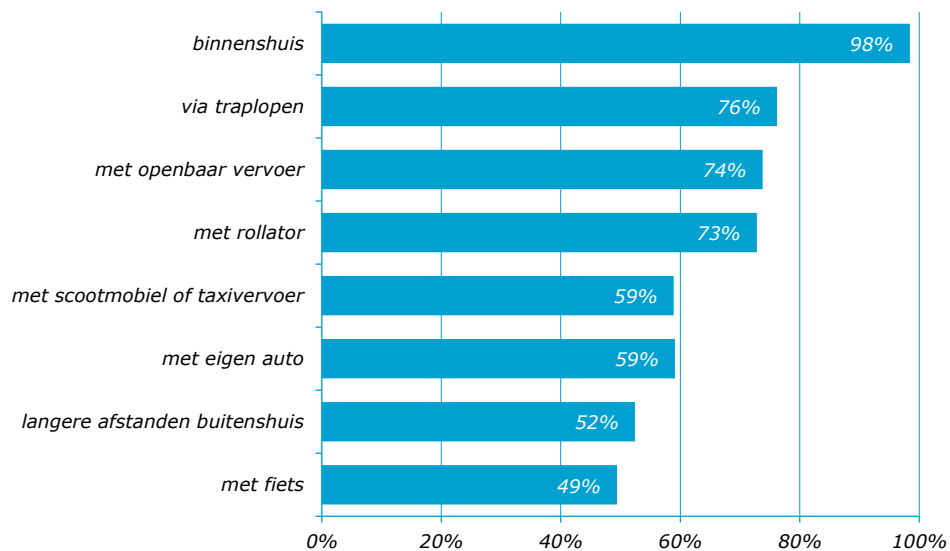
6 Mobiliteit

Binnenshuis en op korte afstand van de woning kunnen ouderen zich nog goed verplaatsen. Meer dan de helft van de ouderen maakt gebruik van de auto, rollator of scootmobiel om boodschappen te doen, voor bezoek aan arts of ziekenhuis en familie en uitstapjes in de buurt. Drie kwart verplaatst zich met het openbaar vervoer.

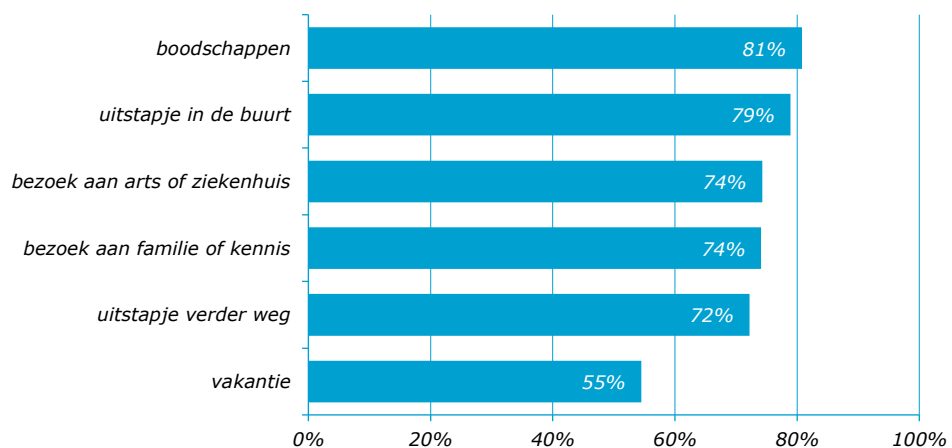
De helft maakt (bijna) nooit gebruik van het gratis openbaar vervoer. Een vijfde van de 75-jarigen maakt regelmatig gebruik van gratis openbaar vervoer. Voor het gebruik van de Drechtopper zien we dat negen van de tien van de 75-jarigen er geen gebruik van maken, van de 90-jarigen maakt de helft er geen gebruik van. Ouderen uit Dordt-west maken het vaakst gebruik van gratis openbaar vervoer en ouderen uit west het vaakst van de Drechtopper.

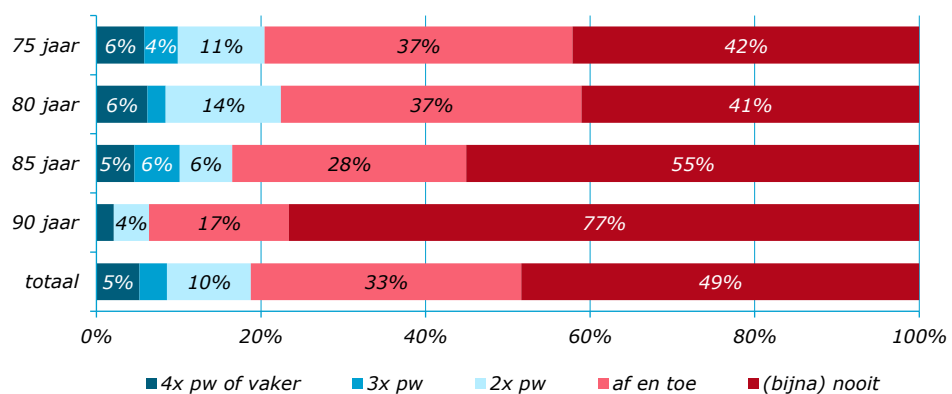
Figuur 17 In hoeverre kan men zichzelf verplaatsen?

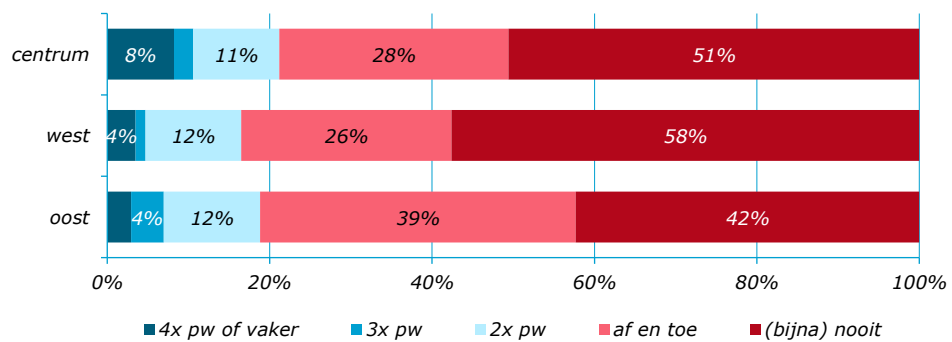
Figuur 18 Kan zich zonder hulp verplaatsen voor:

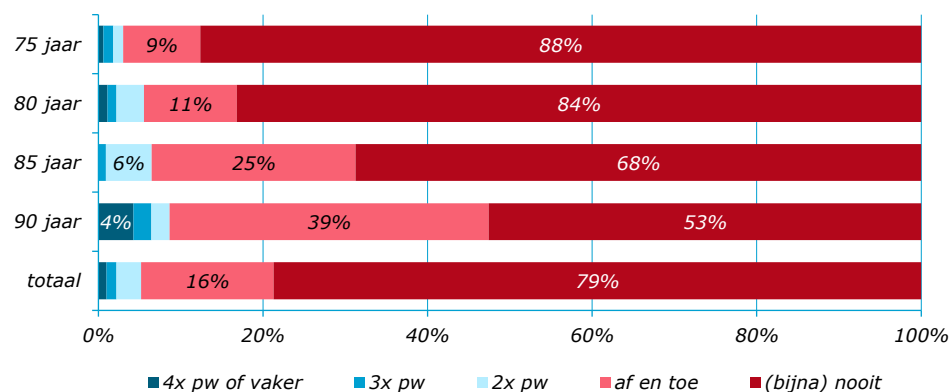
Figuur 19 Gebruik gratis openbaar vervoer naar leeftijd

Figuur 20 Gebruik gratis openbaar vervoer naar stadsdeel

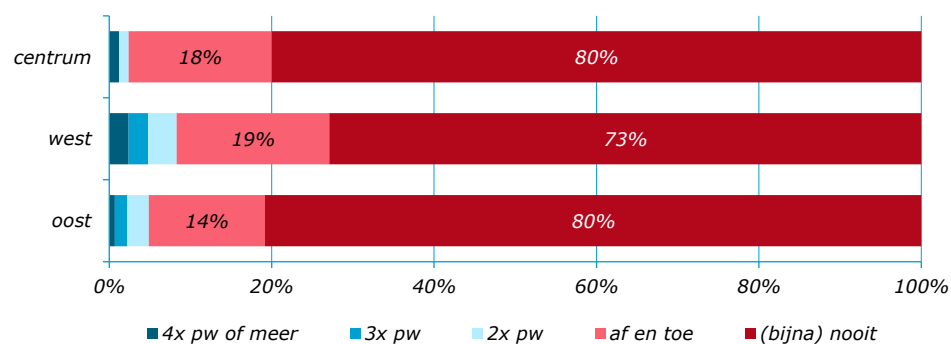

Figuur 21 Gebruik Drechthopper naar leeftijd

Toelichting: Significant minder 75 jarigen maken af en toe gebruik van de Drechthopper; significant meer 90 jarigen maken af en toe gebruik van de Drechthopper.

Figuur 22 Gebruik Drechthopper naar stadsdeel

In een open vraag over wat er benodigd is voor een goede mobiliteit geeft 66% aan dat er (nog) niets nodig is. Een kwart heeft voor een goede mobiliteit nog wel wensen:

- Drechthopper (37x genoemd);
- openbaar vervoer en rollator/rolstoel (beide 19x genoemd);
- scootmobiel (18x);
- Valys (10x) (Valys is voor vervoer buiten de regio voor reizigers met een mobiliteitsbeperking).

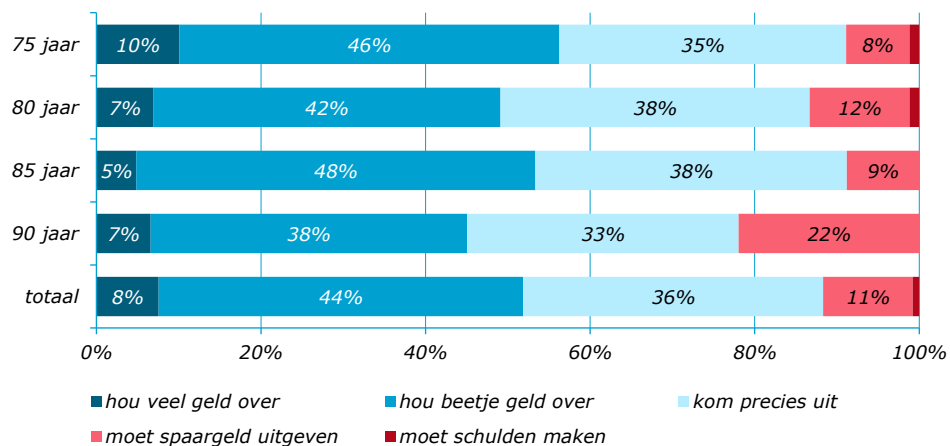
7 Levensonderhoud

Acht op de tien ouderen houden geld over of komen precies uit en een enkeling moet zijn spaargeld aanspreken om rond te komen. Een vijfde van de 90-jarigen moet het spaargeld uitgeven. Twee derde doet de eigen administratie, slechts 1% heeft geen zicht op de eigen administratie en de financiën. In Dordrecht oost zijn ouderen het minst positief over de financiële situatie, een op de tien moet spaargeld uitgeven en schulden maken.

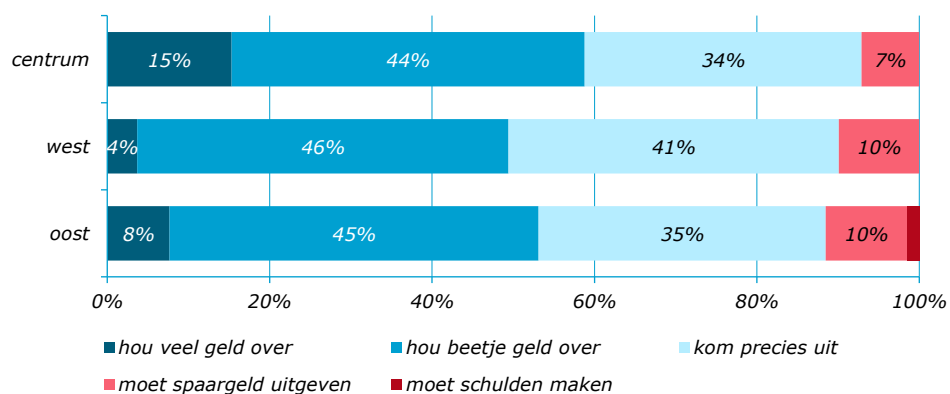
Vrijwel alle senioren zijn bekend met de zorgtoeslag en de huurtoeslag. De Formulierenbrigade is met 19% het minst bekend.

Niet meer dan 5% heeft behoefte aan informatie over financiële aangelegenheden: belastingen (3x), formulierenbrigade (2x) en zorg-, huurtoeslag en kwijtschelding (allen 1x).

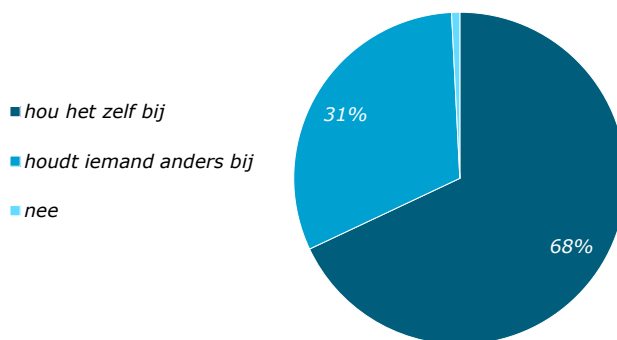
Figuur 23 Financiële situatie naar leeftijd

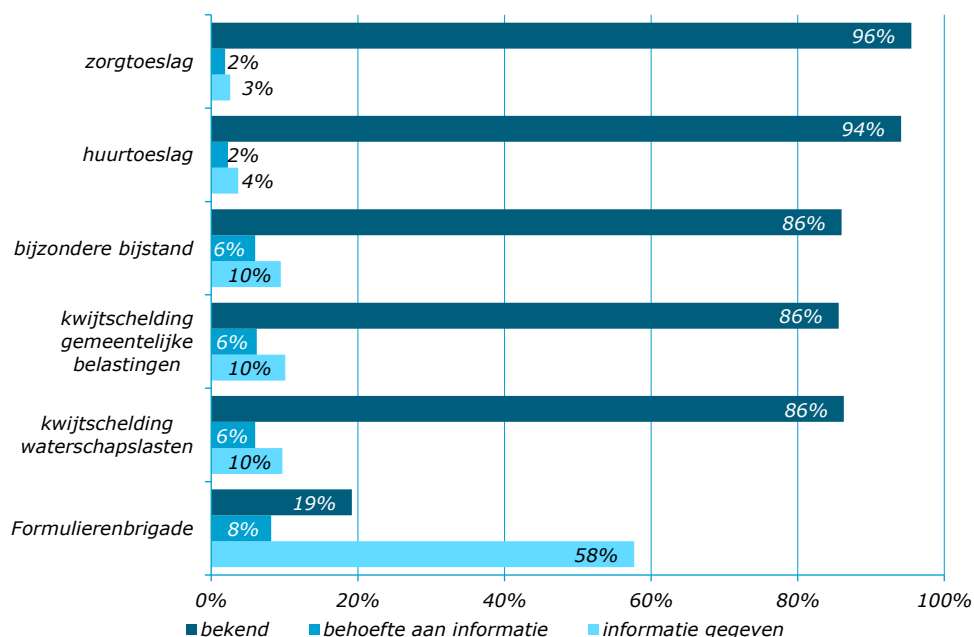
Figuur 24 Financiële situatie naar stadsdeel

Figuur 25 Zicht op eigen administratie en financiën

Figuur 26 Voorzieningen bekend, behoefte aan informatie, informatie gegeven

Bezuinigingen

Uit de open antwoorden blijkt dat een derde (nog) niet hoeft te bezuinigen. Een kwart van de ouderen ziet geen mogelijkheden om nog (verder) te bezuinigen.

De meest genoemde manieren om eventueel wel te bezuinigen zijn:

- zuinig zijn (21x genoemd);
- auto verkopen en geen goede doelen meer doen (beide 15x);
- abonnement/lidmaatschap wegdoen (14x);
- niet op vakantie (5x);

8 Leefstijl

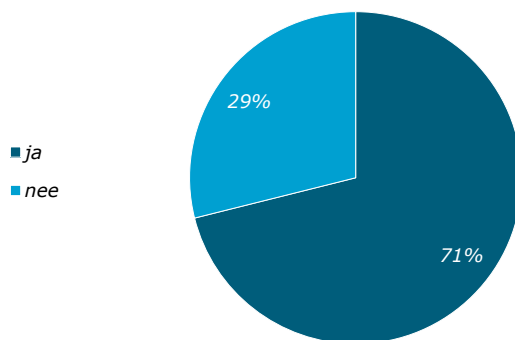
Zeven op de tien ouderen hebben thuis toegang tot internet. Het omslagpunt ligt tussen 85 en 90 jaar: slechts 36% van de 90-jarigen hebben toegang tot internet tegenover 62% van de 85-jarigen. De computer wordt door de helft gebruikt om e-mails te versturen of praktische zaken op te zoeken. Vier op de tien ouderen zijn in staat om tekst te verwerken (43%) of iets te regelen op de computer (37%).

Aangepaste tablets voor communicatie en mantelzorg

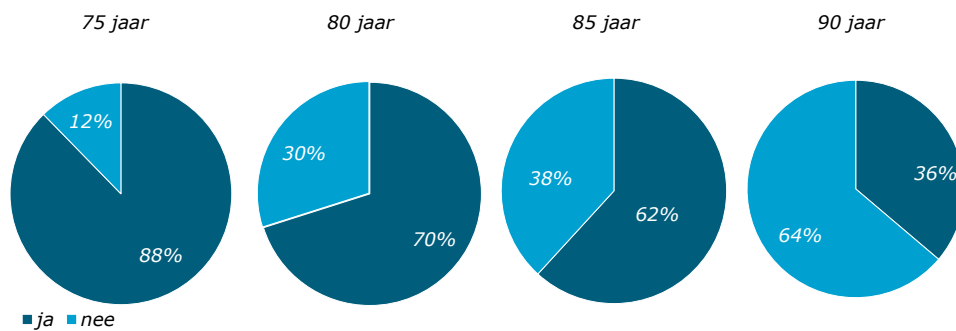
Eind 2016 stelde de gemeente Dordrecht vijftig Companen (bijzondere tablets) ter beschikking aan ouderen die minder digitaal vaardig zijn. Wethouder Karin Lambrechts heeft maandag 19 december de eerste Compaan uitgereikt aan mevrouw A. den Otter. De Compaan draagt bij aan vermindering van eenzaamheid bij ouderen en ontlast mantelzorgers. Gemeente, MEE Drechtsteden en de producent werken hierin samen.

Figuur 27 Thuis toegang tot internet

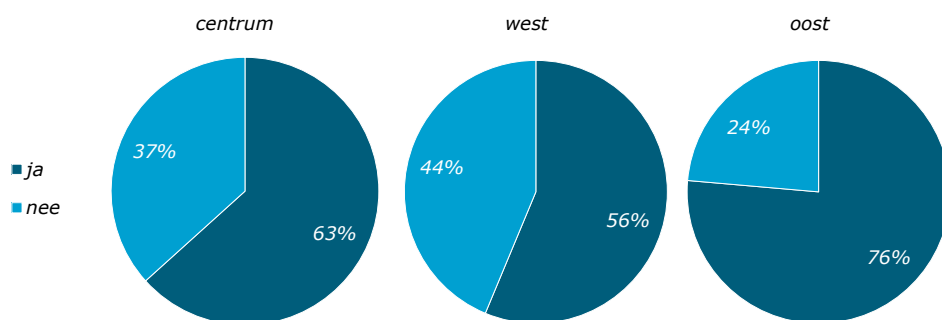

Figuur 28 Thuis toegang tot internet naar leeftijd

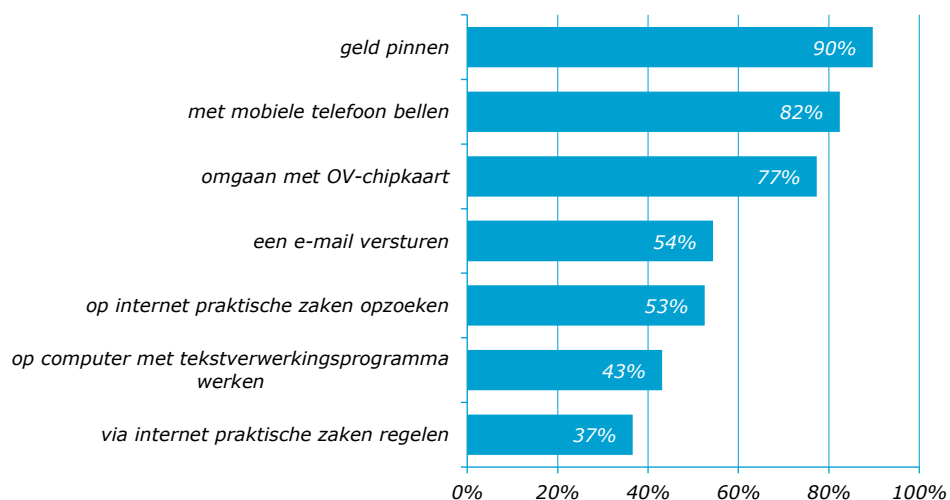
Toelichting: Significant minder 75 jarigen hebben thuis geen internet; significant meer 90 jarigen hebben thuis geen internet.

Figuur 29 Thuis toegang tot internet naar stadsdeel

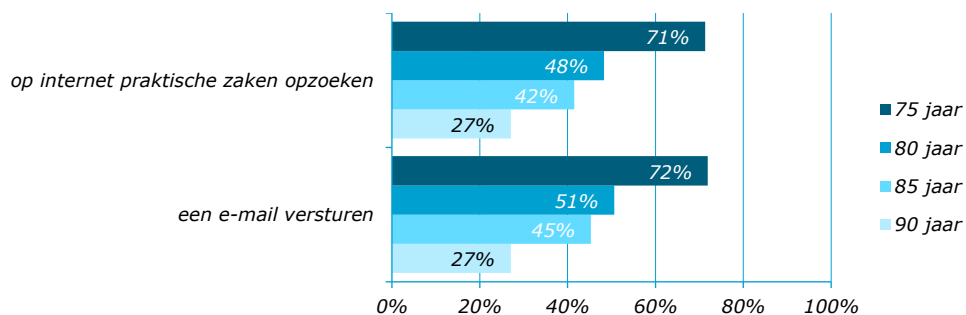

Toelichting: Significant meer bewoners in west hebben thuis geen internet.

Figuur 30 Is in staat om:

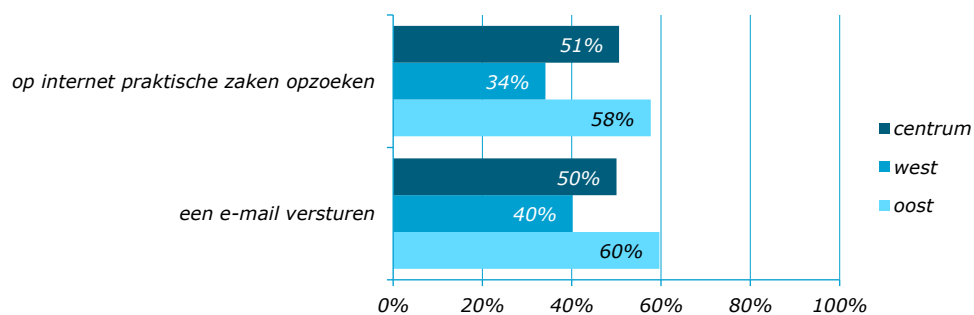

Figuur 31 Zelfredzaamheid naar leeftijd

Toelichting: Significant meer 75 jarigen kunnen een e-mail versturen en praktische zaken op internet opzoeken, daarentegen kunnen significant minder 90 jarigen dat.

Figuur 32 Zelfredzaamheid naar stadsdeel

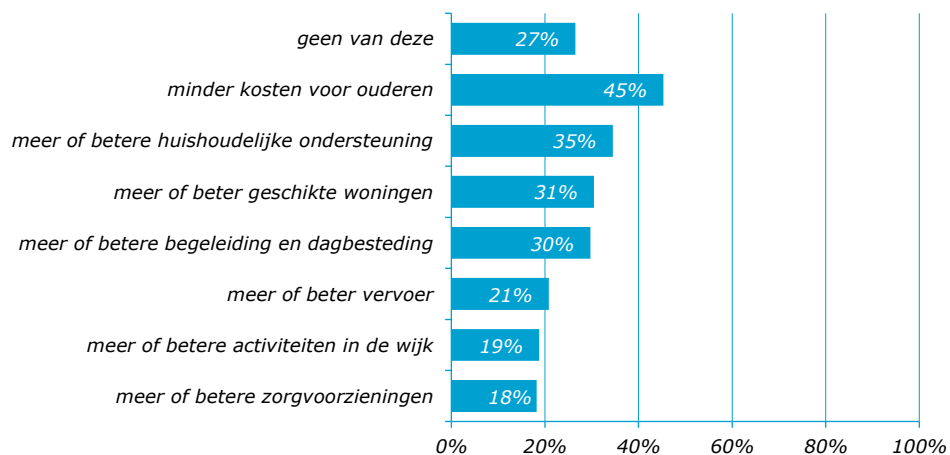

Toelichting: Significant meer mensen in west zijn niet in staat praktische zaken op internet op te zoeken.

9 Verwachte veranderingen

Volgens de ouderen zou de gemeente meer aandacht moeten hebben voor de kosten van ouderen (45%); voor meer of betere huishoudelijke ondersteuning (35%); voor meer of betere woningen (31%); voor meer of betere begeleiding en dagbesteding (30%). Ruim een kwart van de ouderen vindt dat de gemeente aan geen van deze onderwerpen meer aandacht hoeft te besteden in de komende tijd.

Figuur 33 Meer aandacht door gemeente voor:

Verantwoording Welzijnsbezoek en verslag

In 2016 heeft MEE Drechtsteden met 507 ouderen gesprekken gevoerd via een "Welijnsbezoek". Het aantal deelnemers is ongeveer gelijk gespreid over de drie leeftijdsgroepen en deelgebieden. Vrijwilligers of stagiairs voeren een gesprek over het wonen, gezondheid en zorg, sociale contacten en netwerk, actief zijn, mobiliteit en levensonderhoud. Indien gewenst wordt direct aan de oudere informatie gegeven of wordt verwezen naar andere organisaties. Tijdens het gesprek worden anoniem antwoorden op vragen genoteerd die voor dit verslag zijn gebruikt.

Het Onderzoekcentrum Drechtsteden beschrijft de leefsituatie van ouderen, de verschillen tussen de vier leeftijdsgroepen en gebieden en conclusies.

Definitie van begrippen

Eigen kracht

De mate waarin iemand over middelen en capaciteiten (draagkracht) beschikt om zich te redden in de samenleving. Kortom, is iemand in staat om zelfstandig zijn of haar leven te leiden en om problemen op te lossen?

Onderwerpen van Eigen kracht (OCD, Monitor Sociaal, 2013):

- weinig belemmering door beperking/ziekte;
- begrijpen van brieven en invullen van formulieren;
- omgaan met onverwachte problemen;
- financiële zelfredzaamheid;
- de weg weten te vinden naar instanties (indien nodig).

Kwetsbaarheid

De draaglast, oftewel de mate waarin iemand kwetsbaar is in het psychisch domein, het lichamelijke domein en/of het sociaal domein. Voldoende zorg- en ondersteuningsvoorzieningen kunnen deze kwetsbaarheid compenseren.

Onderwerpen van Kwetsbaarheid (SCP, Kwetsbare ouderen, 2011, bijlage wetenschappelijke definities en metingen van kwetsbaarheid, p 47), zijn:

- woonsituatie (alleen) of weinig steun;
- belemmeringen door beperking/ziekte;
- beperking in mobiliteit;
- weinig sociale steun;
- financiën onder druk.

Definitie van kwetsbaarheid gebruikt in het onderzoek (één of meer van de aspecten):

- woon alleen, heb weinig steun;
- kan niet zonder hulp/meer hulp nodig;
- onvoldoende contact;
- voelt zich afhankelijk;
- niet mogelijk om buitenshuis te verplaatsen;
- moet spaargeld uitgeven.

Het OCD streeft naar hoge kwaliteit van de informatie in deze factsheet. Heeft u nog suggesties of aanvullingen, laat het ons dan weten.

drs. J.M.A. Schalk
W. van den Boogaard
maart 2017

Postbus 619
3300 AP Dordrecht
(078) 770 39 05

ocd@drechtsteden.nl
www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl